

ТЕНДЕНЦІЇ ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНОГО ЗРОСТАННЯ ОБОРОННИХ ВИДАТКІВ (2022–2025 pp.)

Шаповал Ірина Олександрівна

кандидат економічних наук,

науковий співробітник НДЦ

Воєнна Академія імені Є. Березняка, Україна

Понад 100 країн світу збільшили свої військові витрати у 2024 році. «Оскільки уряди все частіше надають пріоритет військовій безпеці, часто за рахунок інших сфер бюджету, економічні та соціальні компроміси можуть мати значний вплив на суспільства протягом багатьох років», – зазначив Сяо Лян, дослідник Програми військових витрат та виробництва озброєнь SIPRI.

Зростання витрат у Європі спричинило збільшення світового показника. Військові витрати в Європі (включно з РФ) зросли на 17% до 693 мільярдів доларів й стали основним фактором глобального зростання у 2024 році. У третій рік війни в Україні військові витрати продовжували зростати по всьому континенту, через що європейські військові витрати перевищили рівень, зафіксований наприкінці холодної війни. Усі європейські країни збільшили свої військові витрати у 2024 році, окрім Мальти. Військові витрати Росії у 2024 році досягли приблизно 149 мільярдів доларів, що на 38% більше, ніж у 2023 році, і вдвічі більше, ніж у 2015 році. Це становило 7,1% ВВП Росії та 19% усіх державних витрат країни. Загальні військові витрати України зросли на 2,9 відсотка, досягнувши 64,7 мільярда доларів, що еквівалентно 43% витрат Росії. З часткою 34% ВВП Україна мала найбільший військовий тягар серед усіх країн у 2024 році [1]. Як держава, на території якої відбувається збройний конфлікт, найбільшого з часів завершення Другої світової війни масштабу, розглянемо поняття воєнно-економічної політики на основі циклу розробки та застосування озброєнь і видатків на оборону на прикладі України. Цей цикл охоплює такі ключові етапи розробки та застосування, як зазначено в таблиці нижче.

Таблиця: Основні етапи розробки та застосування озброєння в Україні

Етап	Зміст	Основні суб'єкти	Економічні інструменти
1. Науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР)	Створення нових технологій, розробка проектів озброєнь, випробування	Міноборони, Мінстратегпром, оборонні КБ, університети	Державне фінансування, гранти, цільові програми
2. Виробництво озброєнь	Серійне виготовлення військової техніки, боєприпасів, компонентів	Підприємства «Укроборонпрому», приватні оборонні компанії	Державне оборонне замовлення (ДОЗ), податкові пільги

Етап	Зміст	Основні суб'єкти	Економічні інструменти
3. Постачання та логістика	Закупівля, зберігання, транспортування озброєнь, забезпечення ЗСУ	Міноборони, логістичні підрозділи, агентства постачання	Контракти, тендери, міжнародна допомога
4. Застосування та експлуатація	Використання озброєнь у бойових діях, навчання, технічне обслуговування	ЗСУ, Нацгвардія, прикордонні війська	Бюджетне фінансування, ресурсне забезпечення
5. Модернізація та утилізація	Оновлення старих систем, перехід на нові зразки, утилізація відпрацьованих засобів	Міноборони, оборонні підприємства	Цільові програми модернізації, інвестиційні проекти

Джерело: складено автором

Згідно із даними німецького видання statista.com з початку 2022 року, з моменту повномасштабного російського вторгнення до України, Україна збільшила свій оборонний бюджет до понад 41 млрд. дол. США і стала однією з країн з найбільшими військовими видатками у світі [2]. За

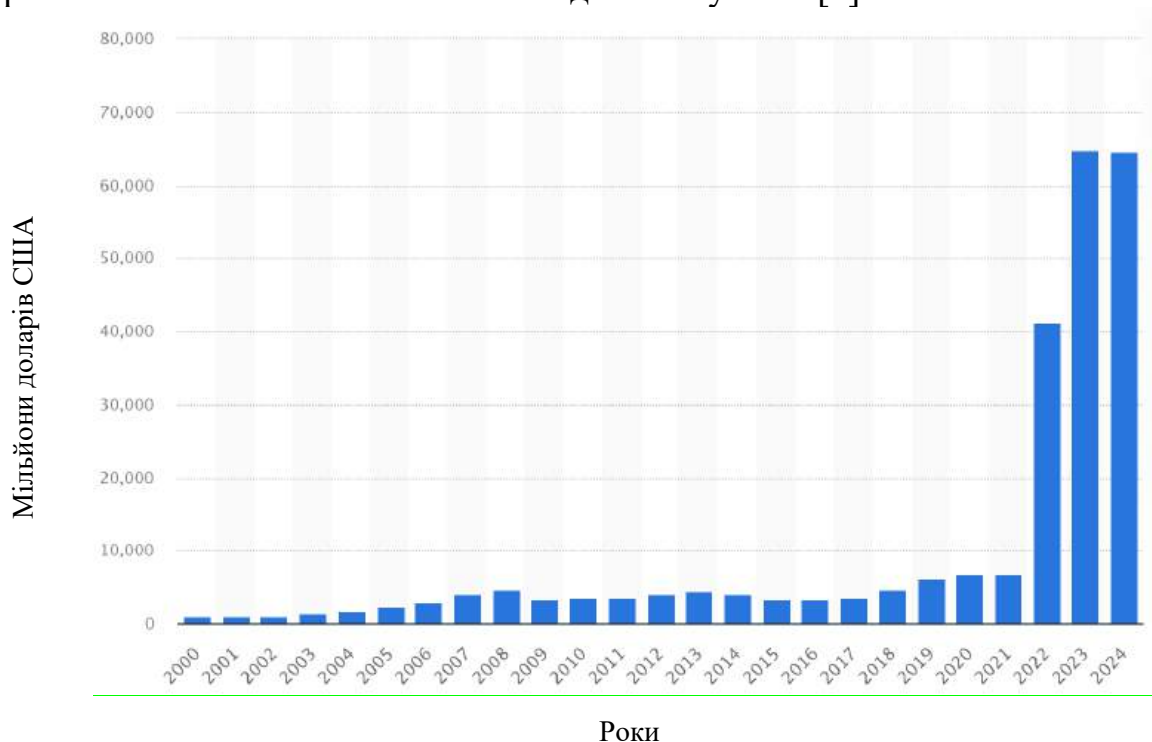

Рис. 4 Військові видатки України у період 2000 – 2024 рр.

Джерело:[2]

інформацією цього ж джерела станом на травень 2025 року кількість військовослужбовців, що перебувають на дійсній військовій службі сягає 900 000 осіб. До числа військовослужбовців, що перебувають на дійсній військовій службі, не враховуються резервісти та військовослужбовці. За рейтингом PowerIndex, який враховує військову міць, фінансові показники, логістику та географічне розташування, Україна має одну з найпотужніших армій в Європі. Військові витрати України в 2024 році становили третину її ВВП. Ця частка була значно більшою, аніж у 2021 році, коли вона становила 3,4 %.

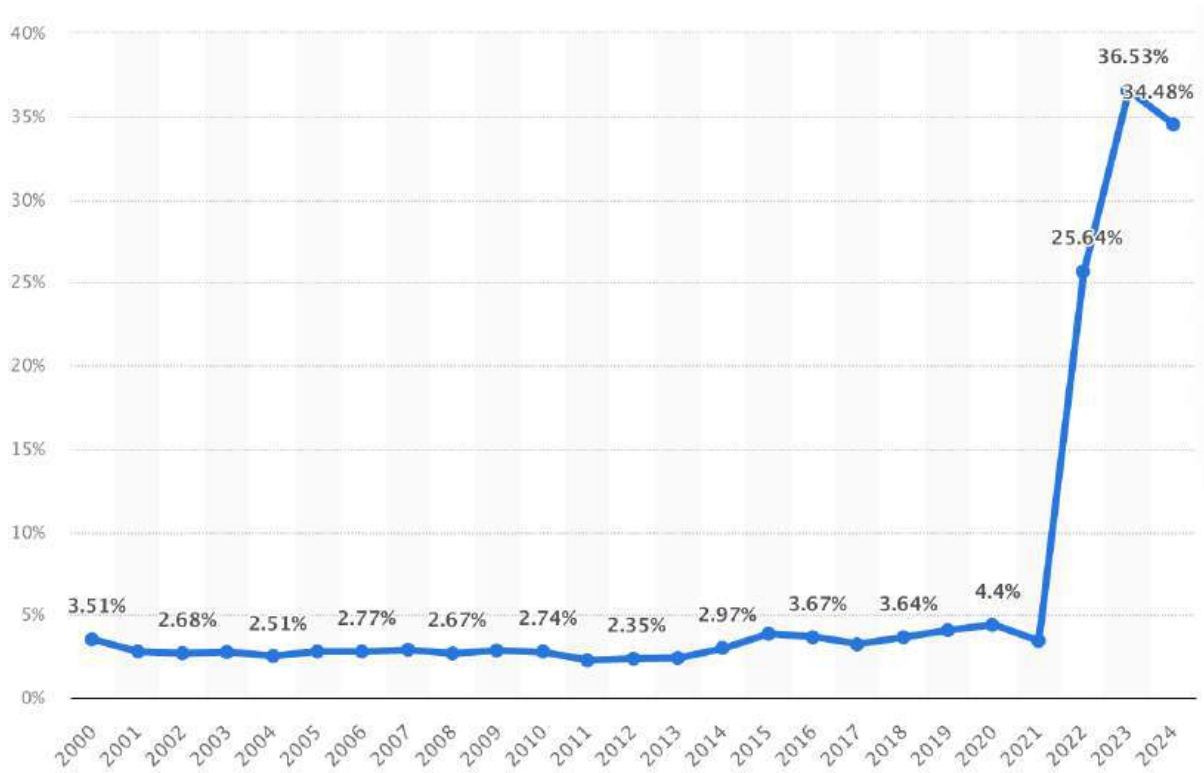

Рис. 5 Співвідношення військових витратів України до ВВП

Джерело:[2]

У 2024 році частка військових витрат у валовому внутрішньому продукті (ВВП) України зменшилася приблизно на 2,15 відсоткового пункта після досягнення найвищого показника за останні два десятиліття. У найновішому періоді цей показник оцінюється на рівні 34,48 відсотка.

Ці дані відображають загальний обсяг коштів, витрачених країною на військові потреби, у відсотках до її валового внутрішнього продукту (ВВП). Сума цих коштів охоплює поточні витрати на збройні сили, зокрема на миротворчі місії, видатки міністерства оборони та інші відповідні структури.

Військові витрати стають ключовим структуроутворювальним елементом економіки України:

- оборонний сектор фактично формує значну частину державних витрат, трансформуючи модель економічного розвитку;
- значні ресурси спрямовуються на мобілізацію, виробництво, логістику та технологічний розвиток.

Оборонна політика України у 2022–2025 рр. стала визначальним фактором національної економіки, формуючи нову воєнно-економічну модель, засновану на високих оборонних видатках, прискореному розвитку ОПК, активному міжнародному партнерстві та необхідності стратегічного планування післявоєнної відбудови.

Список використаних джерел

1. SIPRI. Military Expenditure Database: Definitions and Sources. Stockholm : Stockholm International Peace Research Institute, 2024. URL: <https://www.sipri.org/databases/milex> (дата звернення: 25.10.2025)
2. Statista. Military spending in Ukraine. URL: <https://www.statista.com/statistics/1293277/ukraine-military-spending/> (дата звернення: 01.11.2025)

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Козюра Ігор

д.н.держ.упр., професор

Філіна Світлана

к.е.н, доцент

Кафедра менеджменту

Киршин Максим

здобувач вищої освіти магістерського рівня

Фандєєв Володимир

здобувач вищої освіти магістерського рівня

Полтавський університет економіки і торгівлі, Україна

В умовах політичної невизначеності та нестабільності, що характеризує сучасне зовнішнє середовище, вітчизняні підприємства стикаються з численними викликами, які потребують високого рівня гнучкості та здатності до адаптації. Основною проблемою є необхідність побудови такої системи управління, яка не лише дозволяє реагувати на короткострокові зміни, але й забезпечує довгострокову стабільність і розвиток. Невизначеність у політичній та економічній сферах призводить до зростання ризиків, які можуть суттєво впливати на стратегії підприємств, ускладнюють процес планування та знижують передбачуваність ринку.

На сьогодні розвиток вітчизняних підприємств перебуває у складному становищі: високий рівень конкуренції на ринку, стрімкий розвиток міжнародної економіки, вплив пандемії Ковід-19 та військові дії – усе це зумовлює необхідність приділення все більшої уваги стратегічному управлінню, що має забезпечити успішну діяльність підприємства в умовах постіндустріальної економіки.

Сучасним інструментом управління розвитком підприємства та галузей в умовах все більших змін у зовнішньому середовищі та пов'язаних з цим невизначеності є засади стратегічного управління підприємством. Стратегічне управління в сьогочасному розумінні є результатом довгого еволюційного розвитку управлінських наук. Становлення і розвиток теоретичних досліджень у